

Familia ry:n lausunto luonnoksesta hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kansalaisuuslain muuttamisesta

Familia ry lausuu oma-aloitteisesti Sisäministeriön lausuntopyyntöön luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi kansalaisuuslain muuttamisesta (SM034:00/2023).

Suomessa asuu avo-/avioliitossa 96 000 sellaista kahden kulttuurin perhettä, joissa puoliset ovat syntyneet eri maissa keskenään. Heistä 86 000 on sellaista perhettä, joissa toinen puoliso on Suomessa syntynyt ja toinen ulkomailla. Kahden kulttuurin perheitä on noin 6,5 % kaikista Suomessa asuvista perheistä. Näiden perheiden oleskelun Suomessa voi katsoa olevan pysyväisluontoista ja moni haluaa lapsiperheellistyä. Kiristykset niin kansalaisuuslakiin kuin oleskeluun heikentävät näiden perheiden osallisuutta, halua sitoutua Suomeen sekä perheellistyä Suomessa, jos maahan muuttaneen puolison edellytyksiä tulla täysivaltaiseksi jäseneksi ja osalliseksi yhteiskuntaan vaikeutetaan. Esityksessä ei ole arvioitu riittävällä tavalla vaikutuksia lapsiin ja täällä asuviin perheisiin, eikä esityksen vaikutuksia väestöön ja työvoimaan.

Asumisaikaan hyväksyttävät ulkomaanpäivät

Pidämme hyvänä lainsäädännön selkiyttämistä, jotta kansalaistamiseen vaadittavan asumisaajan jatkuvuus tai katkeaminen on selkeää sekä kansalaisuutta hakevalle että viranomaiselle. On myös hyvä, että hakija voi itse määrittää poissaolojen pituuden, pysyen yhteensä hyväksyttävien ulkomaanpäivien sisällä.

Esitämme kuitenkin, ettei alle kuukauden poissaolot kuuluisi ehdotetun 365 vuorokauden laskentaan ja 365 vuorokauden nostamista 500 vuorokauteen. Hakijalla ja hänen mahdollisella perheellään on oltava mahdollisuus viettää aikaa myös hakijan aiemmassa kotimaassa tai omassa kieli- ja kulttuuriympäristössä ilman huolta kansalaistamisen venymisestä. Suomessa asuu yli 110 000 alle 29-vuotiasta kahden kulttuurin lasta ja nuorta, joissa toinen vanhempi on syntynyt Suomessa ja toinen muualla. Erityisesti vanhemman tai vanhempien taustamaassa vietetty aika (esim. kesäloma) vaikuttaa usein erittäin myönteisesti lapsen kehitykseen. Monissa perheissä on yleistä esimerkiksi kaikkien lomien vietto toisen vanhemman kotimaassa, jotta lapsen toisen kotikielen taito, yhteydet sukulaisiin (kuten isovanhempiin ja serkkuihin), oman taustan tuntemus ja ymmärrys sekä identiteetti ja itsetunto useamman kulttuurin ihmisenä vahvistuu. Lapsen kielitaidon, myös suomen kielen taidon, kehittyminen voi häiriintyä ilman tällaisia mahdollisuuksia riittävän pitkään ja usein, esimerkiksi vuosittain tai puolivuositain, tapahtuvaan ajanviettoon toisen kotikielen arkiympäristössä. Jos esitetyt rajoitukset tulevat ulkomaanpäivien osalta voimaan, voi tämä vaikuttaa myös kahden kulttuurin perheiden lasten mahdollisuuksiin tutustua juuriinsa, mutta myös esimerkiksi maahan muuttaneen mahdollisuuksiin matkustaa läheistensä luo läheisen perheenjäsenen sairastuttua vakavasti tai kuoltua. Esityksessä tulisikin arvioida lapsen etua laajemmin.

Nyt esitetty rajausta hankaloittaa myös sellaisten yllirajasten henkilöiden kansalaistamista, joiden liikkuminen rajan yli on alle kuukauden kestoista ja luontevaa perheen, työn tai opiskelun vuoksi (esimerkiksi Suomi-Viro, Suomi-Venäjä). Lisäksi nämä rajaukset rankaisevat työnsä puolesta matkaavia osaajia. Huomautamme myös, että kaikkien alle kuukauden

matkojen rekisteröiminen, esimerkiksi risteilyn Tallinnaan tai parin päivän työmatkan Euroopassa olisi kohtuuton byrokratiataakka kaikille osapuolille.

Esityksessä todetaan myös, että ”Kansalaistamista edeltävän vuoden aikana poissaoloja saisi kuitenkin olla enintään kolme kuukautta.” Peräänkuulutamme, että kansalaisuushakemukset pitää pystyä käsittelemään nopeammin ja antamaan lupaus maksimikäsittelyajasta, joka pitää, jotta jokaisen hakijan oikeusturva toteutuu ja jokainen hakija voi olla varma, milloin päätös tulee. Tällä hetkellä kansalaisuushakemusten käsittelyajat ovat liian pitkiä ja prosessit Maahanmuuttovirastossa hitaita. Esitämme, että esityksestä ”Kansalaistamista edeltävän vuoden aikana poissaoloja saisi kuitenkin olla enintään kolme kuukautta maksimissaan kolmen kuukauden poissaolosta” luovuttaisiin. Kahden kulttuurin perheet voivat tosiasiallisesti asua Suomessa siitäkkin huolimatta, että ulkomaanpäiviä olisi kansalaistamista edeltävänä vuotena ollut yli 3 kk aiemmin dokumentissa mainittujen asioiden vuoksi.

Hyväksyttävien ulkomaanpäivien tulisi myös olla suhteessa vaadittavaan asumisaikaan (esim. 5/8 vuotta), sekä sisältää mahdollisuuden viranomaisharkintaan.

Suomen kansalaisen puolison asumisaika

Familia ry ei pidä muutosta neljästä viiteen vuoteen asumisaikavaatimuksessa perusteltuna. Aikaisempi mahdollisuus kansalaistamiseen tukisi Suomen kansalaisen puolison kotoutumista ja koko perheen kiinnittymistä suomalaiseen yhteiskuntaan. Kahden kulttuurin perheillä on useamman kotimaansa vuoksi helpompi ajatella muuttavansa toiseen maahan. Näiden perheiden oleskelu Suomessa on kuitenkin usein pysyväisluontoista. Kiristykset kansalaistamishdoissa voivat ajaa tai kannustaa perheitä muuttamaan toisen puolison kotimaahan tai kolmanteen maahan, mikä voi olla haitallista Suomen työvoima- ja väestökehityksen kannalta. Näitä vaikutuksia tulisi lainsäädännössä arvioida.

Suomen edustuston työntekijän puolison asumisajasta poikkeamista

Familia ry ei kannata Suomen edustuston työntekijän puolison asumisajasta poikkeamista. Muutos asettaisi ihmiset ja perheet eriarvoiseen asemaan puolison työpaikan ja asemansa vuoksi. Mikäli Suomen laki katsoo, että edustuston työntekijän puolisolle kansalaistamiseen riittää 2 vuotta, saman tulisi riittää myös muille Suomen kansalaisten puolisoille. Peräänkuulutamme yhdenvertaisuuden periaatetta lainsäädännössä.

Asumisajan pidentäminen

Familia ry ei kannata asumisajan pidentämistä viidestä kahdeksaan vuoteen eikä nostamista yhdellä vuodella sellaisten hakijoiden kohdalla, joilta edellytetään lyhyempää asumisaikaa. Hallitusohjelman mukaan kansalaisuuden edellytys on onnistunut kotoutuminen. Riittävän kotoutumisen kannalta merkittävää eroa 8 ja esimerkiksi 5 tai 6 vuoden asumisaikaan. Sen sijaan kansalaistamisen venyminen voi aiheuttaa perusteetonta epäluottamusta ja yhteen kuulumattomuuden tunnetta ympäröivään yhteiskuntaan. Hallitusohjelmassa todetaan, että ”Suomi torjuu päättäväisesti rinnakkaisyhteiskuntien syntyminen.” On kuitenkin ristiriitaista tehdä sellaisia lakiesityksiä, jotka näkemyksemme mukaan lisäävät kuulumattomuutta yhteiskuntaan ja heikentävät mahdollisuutta toimia yhteiskunnan jäsenenä. Käsityksemme mukaan juuri tällaiset lakimuutokset lisäävät pahimmillaan rinnakkaistodellisuuksien syntymistä.

Koska lakimuutosten vaikutukset yksittäisten ihmisten ja perheiden elämään voivat olla suuria, tällaisten vaikutusten arviointia tulisi lisätä ennen lainsäädännön muuttamista. Emme kannata 14 § 1 mom. 3 kohdan kumoamista, vaan asumisajan laskemista edelleen turvapaikka- tai oleskelulupahakemuksen tekemispäivästä, koska henkilö on tällöin

tosiasiallisesti asunut Suomessa vähintään siitä asti. Kotoutumisen ei voida katsoa alkaneen vasta myönteisen päätöksen myötä.

Familia ei myöskään kannata 15 § 2 mom. kumoamista, vaan pitää hyvänä nykyisen lain tilaa, joka antaa viranhaltijalle mahdollisuuden hyväksyä ilman lupaa oleskeltu aika tai osa siitä asumisaikaan hakijan iän, terveydentilan tai muun näihin verrattavan syyn perusteella, jos sitä on hakijan kannalta pidettävä kohtuullisena. Lapsen etu ja perhetilanne on huomioitava näissä tilanteissa lakia muutettaessa.

Kanssakikijan ja lapsen kansalaistaminen

Lapsen kansalaistamisen ei tulisi olla sidoksissa hänen vanhempansa kansalaistamiseen, ja vanhemmalta vaadittavan asumisajan ja muiden edellytysten saavuttamiseen. Lapsen kansalaistamisen tulisi olla mahdollista, kun edellytykset hänen osaltaan yksilökohtaisesti toteutuvat. Kansalaistamista odottavien lasten ja nuorten osalta asumisajan pidentäminen heikentää turvan ja pysyvyyden kokemusta, joka on keskeistä yhteiskuntaluottamuksen ja –kuuluvuuden lisäämiseksi. Esitämme asumisajaksi neljää vuotta. Kansalaistaminen vahvistaa kuuluvuutta yhteiskuntaan ja luo turvallista pohjaa lapsen tulevaisuudelle ja yhdenvertaiselle osallisuudelle Suomessa.

Yleistä

Haluamme kiinnittää huomiota laadukkaaseen ja demokraattiseen lainvalmisteluun kuuluvia alun perinkin riittävän pitkiä lausuntoaikoja, sekä hyvän ja vakiintuneen hallintotavan mukaista käytäntöä julkaista lausuntopyynnöt lausuntopalvelu.fi -sivustolla. Tätäkään lausuntopyyntöä ei oltu laitettu lausuntopalvelu-verkkopalveluun. Huomiota herättää myös, että lausuntopyyntö on lähtenyt vain hyvin suppealle joukolle, ja esimerkiksi monet kansalaisjärjestökentällä maahan muuttaneiden parissa työtä tekevät organisaatiot eivät ole pyyntöä saaneet. Kaikki nämä tekijät vähentävät lainvalmistelun avoimuutta ja laatua. Tällainen toimintatapa heikentää ihmisten osallistumismahdollisuuksia sekä luottamusta demokraattiseen prosessiin. Lisäksi olemme huolissamme monivaihteisesta lakimuutosprosessista, jossa arvioidaan yhtä vaihetta kerrallaan, eikä kaikkien muutosten yhteisvaikutuksia voi tässä kohdassa arvioida.

Lisätietoja

Elina Helmanen
toiminnanjohtaja
Familia ry
050 433 5411
elina.helmanen@familiarity.fi

Familia ry

Familia ry on vuonna 1988 perustettu valtakunnallinen kahden kulttuurin perheiden asiantuntijajärjestö ja edunvalvoja. Tuemme kahden kulttuurin perheiden hyvinvointia tarjoamalla vapaaehtois- ja vertaistoimintaa, tietoa, tukea ja neuvontaa. Tavoitteenamme on edistää kahden kulttuurin perheiden hyvinvointia ja perheiden huomioimista yhteiskunnassa, sekä kehittää lainsäädäntöä ja palvelujärjestelmää tukemaan kaksikulttuurisia sekä kaksi- ja monikielisiä perheitä.